זו בירם מאי גולה אמר רב יוסף זו פומבדיתא מאי כמדורות האש תנא כל אחד ואחד נוטל אבוקה בידו ועולה לראש גגו [א] תניא ר"ש בן אלעזר אומר אף חרים וכייר וגדר וחברותי' איכא דאמרי ביני וביני הוו קיימי א"ד להך גיסא דארץ ישראל הוו קיימי מר חשיב דהאי גיסא ומר חשיב דהאי גיסא א"ר יוחנן בין כל אחת ואחת שמונה פרסאות כמה הוו להו תלתין ותרתין והא האידנא טובא הוו אמר אביי אסתתומי אסתתום להו דרכי דכתיב [1]לכן הנני שך את דרכך בסירים (א) [א] רב נחמן בר יצחק אמר מהכא דכתיב [2]נתיבותי עוה: **מתני'** חצר גדולה היתה בירושלים ובית יעזק היתה נקראת [ז]ולשם כל העדים מתכנסין ובית דין בודקין אותם שם וסעודות גדולות עושין להם בשביל שיהו רגילין לבא בראשונה [ח]לא היו זזין משם כל היום התקין רבן גמליאל הזקן שיהו מהלכין אלפים אמה לכל רוח ולא אלו בלבד [ט]אלא אף חכמה הבאה ליילד והבא להציל מן הדליקה ומן הגיים ומן הנהר ומן המפולת הרי אלו כאנשי העיר ויש להם אלפים לכל רוח: **גמ'** איבעיא להו בית יעזק תנן או בית יזק תנן בית יעזק תנן לישנא מעליא הוא דכתיב [3]ויעזקהו ויסקלהו או דלמא בית יזק תנן לישנא דצערא הוא כדכתיב [4]והוא אסור באזיקים אמר אביי ת"ש סעודות גדולות היו עושין להם שם כדי שיהו רגילים לבוא דלמא תרתי הוו עבדי בהו: **מתני'** [י]כיצד בודקין את העדים זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון ומכניסין את הגדול שבהן ואומרין לו אמור כיצד ראית את הלבנה [יא]לפני החמה או לאחר החמה לצפונה או לדרומה כמה היה גבוה ולאין היה נוטה וכמה היה רחב אם אמר לפני החמה לא אמר כלום ואח"כ היו מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהם מכוונים עדותן קיימת ושאר כל הזוגות שואלין אותן ראשי דברים לא שהיו צריכים להם אלא כדי שלא יצאו בפחי נפש בשביל שיהו רגילים לבוא: **גמ'** היינו לפני החמה היינו לצפונה היינו לאחר החמה היינו לדרומה אמר אביי פגימתה לפני החמה או לאחר החמה אם אמר לפני החמה לא אמר כלום דא"ר יוחנן מאי דכתיב [5]המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה ולא פגימתה של קשת פגימתה של לבנה דחלשה דעתה פגימתה של קשת דלא לימרו עובדי החמה גירי

אף חרים וכייר וגדר. היו משיאין המשואות בראשי הרים שלהן: **ביני ביני.** להנך דמתני' הוו קיימין הנך: **באידך גיסא.** [של] א"י לצד בבל. שני צדדים של א"י נמשכין לצד בבל: **בין כל אחת ואחת.** להנך דמתניתין: **איסתתום דרכי.** ואחז ההולכין דרך עקלתון: **בסירים.** קוצים: **מתני' חצר גדולה היתה בירושלים כו' כל העדים מתכנסין.** ביום השבת שחללוהו לבוא ולהעיד: **לא היו זזין משם.** לפי שיצאו חוץ לתחום והיוצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות: **מן הנהר.** שהוא גדל פתאום ושוטף את בני העיר ואת הילדים: **גמ' ויעזקהו.** היינו בגדר אבנים סביב סביב בעיגול כמו טבעת: **לישנא דצערא.** על שם שאסורין כאלו בזיקין שאין זזין משם כל היום: **סעודות גדולות.** אלמא לא הוה להו צערא: **מתני' כיצד בודקין את העדים כו' לפני החמה.** החמה הולכת לעולם ממזרח לדרום ומדרום למערב וממערב לצפון שנאמר (קהלת א) הולך אל דרום וסובב אל צפון והלבנה אינה נראית ביום שלשים לעולם אלא סמוך לשקיעת החמה שמתוך שהיא דקה וקטנה אינה נראית בעוד שהחמה בגבורתה. מדלא קתני למזרחה או למערבה שמע מינה אין נראית להם בדרום וקא ס"ד שהיו שואלין את העדים אם ראוה מהלכת לפני החמה או לאחריה לצפונה של חמה ראיתם אותה או לדרומה של חמה ובגמרא פריך לפני החמה היינו לצפונה שהרי אין נכון לבדוק ולשאול אם לדרומה (ב) אלא בזמן שניהן החמה והלבנה במערב שאם הם בדרום אינה יכולה להיות לא לצפונה ולא לדרומה אלא או למזרחה או למערבה וכשהן במערב אם לפני החמה היא זהו לצפונה שהרי לצד צפון הם הולכין ואם לאחריה היא הרי זה לצד דרום: **כמה היה גבוה.** מן הארץ לפי ראיית עיניכם: **לאין היה נוטה.** ראשי הפגימה לאיזה צד נוטין לצד צפון כזה () או לצד דרום כזה (): **אם אמר לפני החמה לא אמר כלום.** מפרש בגמרא: **גמ' היינו לפני החמה היינו לצפונה.** הא חדא מילתא היא כדפרישית לעיל: **פגימתה לפני החמה.** פונה לצד החמה או לצד אחר ועלה קתני סיפא אם אמר לפני החמה לא אמר כלום דמעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה: **דלא לימרו עובדיה.** העובדין את החמה:

גירי

זו בירם. משמע כאן שהוא מארץ ישראל וכן מפרש ר"ת בקדושין (דף עב.) גבי מיחסי דפומבדיתא מבירם נסבי: **כמה** הוו להו תלתין ותרתין. תימה בזמן שבית המקדש קיים נמי מרחקי טובא כדמוכח בפ"ק דתענית (דף י.) שהיה מהלך ט"ו יום מירושלים עד סופה של כל א"י גבי כדי שיגיע האחרון שבא"י לנהר פרת וזה היה לצד בבל דפרת לצד בבל הוא ואין לחלק בין מקדש ראשון למקדש שני כדמשמע בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כח. ושם) וצריך לומר דרצועה נפקא לא"י מצד אחד עד פרת חוץ מבבל וקשה היאך אפשר שירושלים הוא טבור של א"י שהיא ד' מאות פרסה על ד' מאות לכל צד הרי מהלך שני מאות לכל צד הרי מהלך עשרים ימים לאחרון שבירושלים ממהלך עשר פרסאות (ג) ועוד הרי ירדן מן המזרח מהלך יום אחד מן המזרח לירושלים והוא קצה א"י: **לא** היו זזים משם. לפי שהיוצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות וכל החצר חשובה כד' אמות כדתנן בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מא:) נתנוהו בדיר וסהר וכו' והא דמשמע בההוא פירקא (דף מו: ושם) גבי דיכריה דאתו למברכתא שכל העיר חשובה להם כד' אמות היינו בעיר המוקפת מחילות והכא בירושלים לאחר שפרצו בה יונים פרצות דחשיב' כרשות הרבים כדאיתא פרק המוצא תפילין (עירובין דף קא.) ומיהו אשכחן עיר דחשובה כד"א אף בלא מחילות כדתנן בפרק כיצד מעברין (שם דף מ.) נותנין קרפף לעיר עוד תנן (שם דף ס.) הנותן עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא כלום ואם לענין יוצא חוץ לתחום נמי נותנין לו כל העיר כולה עם עיבורה כד' אמות אם כן בלא מחילות נמי תחשיב כולה כד' אמות: **שיהו** מהלכין **אלפים אמה לכל רוח.** הא דלא חשיב לה בפ"ק דביצה (דף יא:) גבי דברים שהתירו סופן משום תחלתן משום דבהך לא קשה לן מידי דמתניתין היא *דאכל הני דהתם פריך תניא ומשני להו: **או דילמא לישנא דצערא.** פירש בקונטרס משום שעל שם שאסורין כאילו בזיקין שאינן זזים משם כל היום כולו והייני קודם דאתקין רבן גמליאל שיהו מהלכין אלפים אמה לכל רוח וקשיא מאי מייתי מסעודות גדולות הא ע"כ קודם ר"ג הכי הוה לכך נראה דמיבעי ליה אי אותו מקום צר להם או מרווח ומייתי ראיה דמרווח ואם תאמר כיון דאיסור שבת עלייהו היאך יוצאין מחצר לחצר י"ל כיון דקודם דפרצו בה היו יכולים ללכת בכל העיר גם עתה משנפרצה אלא כמה מבואות ותרעות פתוחים לאותו חצר שהיו [רשאין] להלך בהן כארבע אמות:

גירי

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהלכות קדוש החדש הלכה ז:
ח ב ג מיי' פכ"ז מהל' שבת הלכה טו [והל' יח] סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן תו סעיף א וסעיף ג:
ט ד מיי' פ"ב מהלכות קדוש החדש הלכה ז:
י ה מיי' שם הלכה ד:
יא ו מיי' שם הלכה ז:

◆

תורה אור השלם

1. לָכֵן הִנְנִי שָׂךְ אֶת דַּרְכֵּךְ בַּסִּירִים וְגָדַרְתִּי אֶת גְּדֵרָהּ וּנְתִיבוֹתֶיהָ לֹא תִמְצָא: הושע ב ח
2. גָּדַר דְּרָכַי בְּגָזִית נְתִיבֹתַי עִוָּה: איכה ג ט
3. וַיְעַזְּקֵהוּ וַיְסַקְּלֵהוּ וַיִּטָּעֵהוּ שֹׂרֵק וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ וְגַם יֶקֶב חָצֵב בּוֹ וַיְקַו לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים: ישעיהו ה ב
4. הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְיָ אַחַר שַׁלַּח אֹתוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים מִן הָרָמָה בְּקַחְתּוֹ אֹתוֹ וְהוּא אָסוּר בָּאזִקִּים בְּתוֹךְ כָּל גָּלוּת יְרוּשָׁלַםִ וִיהוּדָה הַמֻּגְלִים בָּבֶלָה: ירמיהו מ א
5. הַמְשֵׁל וָפַחַד עִמּוֹ עֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו: איוב כה ב

◆

מוסף רש"י

בראשונה לא היו זזין משם כל היום. כיוצאין חוץ לתחום להעיד על החדש, לא היו זזין, דמי שיצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות (עירובין מה.).

◆

רבינו חננאל

בילתי זו בירם, גולה זו פומבדיתא. ומוליך ומביא ומעלה ומוריד עד שיתבור לרואה שהן משואות. ולא היו זזין עד שהיו רואין בני פומבדיתא [שעושין] בגגותיהן כך. תניא בראשונה היו מסעין משעות בראש ההרים הגבוהין, בהר המשחה ובסרטבה ובגרופינה ובחבור ובחוורן [ו]בילתין]. ר' שמעון בן לעזור אומר אף חרים וכייר גדיר וחברותיה, איכא דאמרי ביני ביני הוו קיימי. ר' שמעון בן לעזור חשיב להו על הסדר, תנא קמא לא חשיב הני דביני ביני. איכא דאמרי הר המשחה סרטבה והני כולהי דתני תנא קמא קיימי בחד גיסא דארץ ישראל, והני דתני ר' שמעון קיימי באידך גיסא, ותנא קמא חשיב דאידך גיסא, ורבי שמעון בן לעזור דתני אף חרים כול', חשיב דהאי גיסא ודהאי גיסא. א"ר יוחנן ובין כל אחד ואחד ח'

מסורת הש"ס

א) [עירובין מה.], ב) [ועי' תוס' ב"מ כח. ד"ה חמשה עשר],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמרא שך את דרכך בסירים וגדרתי את גדרה ונתיבותיה לא תמצא ר"נ ב"י אמר מהכא דכתיב גדר דרכי בגזית נתיבותי עוה: (ב) רש"י ד"ה כיצד בודקין כו' ולשאול אם לדרומה או לצפונה אלא בזמן שניהן: (ג) תוס' ד"ה כמה כו' ממהלך עשר פרסאות ליום ועוד הרי:

◆

גליון הש"ס

גמ' אסתתומי אסתתום. ע' פסחים לג ע"ב תוס' ד"ה רב יהודה אמר: תוספות ד"ה שיהו מהלכין וכו'. דאכל הני דהתם פריך. עיין יומא עו ע"ב. תו"ק ו ע"א:

◆

הגהות הגר"א

[א] תנא רשב"א הרי מכייר כל"ל והן בין ערי יהודה ביהושע יח [לא מצאתי שם וצ"ל דכצ"ל תני רשב"א אומר אף הרי מכוור וגדור וכו' וכ"א בירושל' דפרקין ובירושלמי פ"ט דשביעית ע"ש] [כהגהות מהר"י אסד לפנינו הגהה זו ליתא]

◆

הגהות מהר"י לנדא

א] גמ' דכתיב לכן הנני שך את דרכך בסירים וגו' כצ"ל:

◆

רבינו חננאל (המשך)

ורואה החמה פגימתה, או לא. ואם אמר העד לפני החמה היתה, כלומר הפגימה כנגד החמה היא, עד שקר הוא, כר' יוחנן דאמר מאי דכתיב עושה שלום במרומיו, מעולם [לא] ראתה חמה פגימתה של לבנה משום חלישות דעתה. ואם אמר פגימתה אחר החמה דבריו קיימין. וכן הליכת הקשת אין פגימתה אחר החמה, והיא איסתתומי איסתתום. כלומר הדרך הנכוחה נסתתמה, שנאמר הנני (סך) [שך] את דרכך בסירים וכתיב נתיבותי עוה. **מתני'** כיצד ראית את הלבנה, לפני החמה או לאחר החמה, לציפונא או לדרומא כול'. ואקשינן לפני החמה היינו לציפונא, וכיון שפני החמה לציפונא אחר החמה לדרומא. ופריק אביי תנא א[פ]גימת הלבנה קאי והכי קאמר,

גירי

פרסי, ל"ב מילי, והאידנא טובא איכא בינייהו. אמר אביי איסתתומי איסתתום. כלומר הדרך הנכוחה נסתתמה, שנאמר הנני (סך) [שך] את דרכך בסירים וכתיב נתיבותי עוה. **מתני'** כיצד ראית את הלבנה, לפני החמה או **לאחר החמה, לציפונא** או לדרומא כול'. ואקשינן לפני החמה היינו לציפונא, וכיון שפני החמה לציפונא אחר החמה לדרומא. ופריק אביי תנא א[פ]גימת הלבנה קאי והכי קאמר, פגימת הלבנה לפני החמה היתה ורואה החמה פגימתה, או לא. ואם אמר העד לפני החמה היתה, כלומר הפגימה כנגד החמה היא, עד שקר הוא, כר' יוחנן דאמר מאי דכתיב עושה שלום במרומיו, מעולם [לא] ראתה חמה פגימתה של לבנה משום חלישות דעתה. ואם אמר פגימתה אחר החמה דבריו קיימין. וכן הליכת הקשת אין פגיתה אחר החמה, והיא היתה מכוונת כנגד החמה, שלא יאמרו